

RS Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska cesta 48
1000 Ljubljana

Elektroinštitut Milan Vidmar
Inštitut za elektrogospodarstvo in elektroindustrijo
Hajdrihova 2
1000 Ljubljana

Številka: 35409-3/2020-2550-43

Datum: 28. 1. 2021

Stranski udeleženci:

1. Focus, društvo za sonaraven razvoj, Maurerjeva ulica 7, 1000 Ljubljana, ki ga zastopa predsednica Živa Kavka Gobbo
2. Društvo Prihodnost, zastopnik Greenpeace CEE v Sloveniji, Kladežna ulica 12, 1000 Ljubljana, ki ga zastopa direktorica Nina Štros
3. Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, Trubarjeva cesta 50, 1000 Ljubljana, ki jo zastopa direktorica Gaja Breclj

Pripombe na osnutek okoljskega poročila za Nacionalno strategijo za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda v procesu celovite presoje vplivov na okolje

Na podlagi poziva Ministrstva za okolje in prostor z dne 22. 1. 2021 stranski udeleženci v postopku celovite presoje vplivov na okolje za Nacionalno strategijo za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda podajajo v nadaljevanju komentar in pripombe na dokument Osnutek okoljskega poročila (konzorcij EIMV, št. študije 2488), ki ga je 22. 12. 2020 Ministrstvo za infrastrukture objavilo na spletnem portalu Energetika:

- 1. Uskladitev končnih ocen scenarijev za SAŠA regijo po okoljskem podcilju 1.1. "Neto ničelne emisije toplogrednih plinov do leta 2050" z mednarodnimi zavezami Republike Slovenije in ciljem Evropske Unije zniževanja emisij TGP za najmanj 55 % do 2030**

Glede na doseganje podcilja 1.1. osnutek okoljskega poročila ocenjuje vse scenarije kot sprejemljive, in sicer scenarij 1 (2033) in 2 (2038) sta ocenjena z oceno A (ni vpliva oz. je lahko pozitiven), scenarij 3 (2042) pa z oceno C (nebistven vpliv zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov). Te ocene scenarijev ne upoštevajo mednarodne zaveze Republike Slovenije in novega evropskega cilja zniževanja emisij TGP do leta 2030.

Republika Slovenija se je z ratifikacijo **Pariškega sporazum** leta 2016¹ zavezala k doseganju globalnega cilja omejevanja dviga globalne temperature na občutno pod 2 °C oz. prizadevanju, da se dvig temperature omeji na 1,5 °C v primerjavi s predindustrijsko ravnjo. Iz posebnega poročila IPCC o cilju 1.5°C, ki ga je potrdila tudi Slovenija, izhaja, da bi morale države OECD, vključno s Slovenijo, v skladu z zavezami Pariškega sporazuma premogovno proizvodnjo [opustiti do 2030](#).

Na zasedanju Evropskega sveta (v nadaljevanju Svet) 10. in 11. decembra 2020 je Svet sprejel [sklep](#): "Da bi EU skladno s cilji Pariškega sporazuma do leta 2050 postala podnebno nevtralna, mora povečati ambicije za prihodnje desetletje ter posodobiti okvir podnebne in energetske politike. V ta namen Evropski svet potrjuje zavezujoč cilj, da **EU do leta 2030 doseže najmanj 55- odstotno domače neto zmanjšanje emisij toplogrednih plinov** v primerjavi z letom 1990." Cilj zniževanja emisij TGP za vsaj 55 % do leta 2030 je 18. decembra Svet predložil UNFCCC kot nacionalno določeni prispevek (NDC) Evropske unije in njenih držav članic. Do junija 2021 bo Evropska Komisija predlagala revizijo vseh relevantnih predpisov za doseg tega cilja, vsaj 55 % cilj pa bo vključen v Evropski podnebni zakon. Državni zbor RS je 5. 11. 2020 sprejel [stališče Republike Slovenije do Sporočila Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij - Krepitev evropskih podnebnih ambicij do leta 2030 - Vlaganje v podnebno nevtralno prihodnost v korist naših državljanov, EPA 1423-VII, EU U 972](#), kjer je zapisano: "Slovenija podpira predlagan cilj vsaj 55 odstotnega zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (TGP) na ravni EU do leta 2030, ob predpostavki, da se pri implementaciji politik in ukrepov za doseganje novega cilja do leta 2030 upoštevajo nacionalne značilnosti in različni izhodiščni položaji držav članic."

Osnutek Okoljskega poročila vključuje dodatne simulacije, ki analizirajo (ne)skladnost treh scenarijev z evropskim ciljem 55 %, pri čemer dodatna simulacija 3 pokaže, da le scenarij 1 (2033) "ne presega dopustne mejne količine TGP 54.555.030." (str. 182). Izsledki dodatnih simulacij niso upoštevani pri končni oceni scenarijev po podcilju 1.1.

Sprejem višjega cilja na ravni EU bo vodil v posodobitev oz. dvig podnebno-energetskih ciljev Republike Slovenije do leta 2030 v okviru Nacionalnega energetskega in podnebnega načrta. Na podlagi tega pozivamo, da se v končni oceni scenarijev po podcilju 1.1. upoštevajo mednarodne zaveze Republike Slovenije v okviru Pariškega sporazuma kot tudi skladnost scenarijev s ciljem zniževanja emisij TGP za vsaj 55 % do leta 2030 na ravni EU, specifično izsledke dodatne simulacije 3. (str. 177-182).

1 [Zakon o ratifikaciji Pariškega sporazuma](#)

2. Pri vrednotenju scenarijev za SAŠA regijo po okoljskem podcilju 1.1. "Neto ničelne emisije toplogrednih plinov do leta 2050" je potrebno opraviti vrednotenje od leta 2021 naprej in ne zgolj od leta 2030.

V Okoljskem poročilu so pri podcilju 1.1. dodane tri simulacije, ki niso upoštevane pri vrednotenju, temveč so v dokument vključene zgolj informativno. Vrednotenje pa je opravljeno na podlagi podatkov in metodologije, ki upošteva vsote letnih emisij v zgolj obdobju 2030-2050. Pripravljavci poročila so v poročilu zapisali (str. 171):

"Ob tem velja poudariti, da obdobje 2021-2030 že brez najnovejših zahtev zaznamuje zaostrovanje zmanjševanje emisij TGP. Letna zmanjšanja so se z 1,74%, kolikor je bil trend upadanja emisij v predhodnem obdobju, povečala na 2,2%. Emisije TGP, ki so povzete po NIP6 v letih 2021-2030 upadajo s povprečno stopnjo 2,3%, s čimer sledijo zelenemu trendu ob ohranjanju energetske varnosti."

Vendar pa izračuni letnih razpoložljivih količin TGP ter letni primanjkljaji TGP treh scenarijev za SAŠA regijo kažejo na bistvena odstopanja in razlike med izračuni v kolikor se uporabljajo izračuni od leta 2021 naprej v primerjavi z izračuni od leta 2030 naprej (dodatna simulacija 1 - v primerjavi s simulacijo, ki je vrednotena; ter dodatna simulacija 3 - v primerjavi z dodatno simulacijo 2). Zaradi tega je potrebno pri vrednotenju upoštevati izračune od leta 2021 naprej, saj v nasprotnem primeru ne ocenjujemo okoljskega vpliva delovanja TEŠ med leti 2021 - 2030, kar ocenjujemo kot neustrezno uporabo metodologije ter kot veliko napako okoljskega poročila. To ima posledično izrazit vpliv na oceno scenarijev za SAŠA regijo, še posebej v primeru dodatne simulacije 3, ki upošteva dogovorjeni višji EU cilj za zmanjšanje emisij TGP do leta 2030.

Pri vrednotenju scenarijev za SAŠA regijo po okoljskem podcilju 1.1. je potrebno pri vrednotenju scenarijev upoštevati izračune emisij TGP ter letne cilje zmanjšanja emisij v sektorju ETS od leta 2021 naprej in ne zgolj od leta 2030-2050. V navezavi na točko 1. teh pripomb to pomeni, da vrednotenje za podcilj 1.1 temelji na dodatni simulaciji 3.

3. Pri vrednotenju scenarijev za SAŠA regijo po okoljskem podcilju 1.1. "Neto ničelne emisije toplogrednih plinov do leta 2050" se črta navedbe glede delovanja in zanesljivosti oskrbe z električno energijo

Ministrstvo za infrastrukturo na svoji [spletni strani s pogosto zastavljenimi vprašanji, vezanimi na pripravo Nacionalne strategije za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij](#), na vprašanje "Kako se v strategiji in njeni celoviti presoji vplivov na okolje vrednoti vpliv prenehanja proizvodnje električne energije iz premoga", odgovarja:

“Namen strategije je določiti letnico izstopa iz premoga (zadnje leto kurjenja premoga za proizvodnjo električne energije), medtem ko vprašanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo presega okvir te strategije in bo razrešeno v okviru zakonsko določenih energetske dokumentov (NEPN in EKS).”

Vprašanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo tako ni predmet zahtev naročnika oz. Okoljskega poročila strategije ter ne sme biti vključeno v vrednotenje okoljskih ciljev, podrobneje, pri podcilju 1.1. Zato je potrebno črtati dele besedila Okoljskega poročila, na str. 170:

“Strategija bo določila leto izstopa iz premoga, kar pomeni prenehanje rabe premoga za proizvodnje električne energije v Sloveniji. Prehod s premoga na nizkoogljicne vire, na primer zemeljski plin in ogljično nevtralne vire, kot sta vodik in sintetični plin, bo pospešil doseganje evropskih ciljev na področju zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, ob hkratnem tveganju za nacionalno energetske varnost.

Ne glede na omejene, zmanjšane količine izpustov TGP bo treba v prihodnjem obdobju zagotavljati zadostne količine električne energije za potrebe elektrifikacije prehoda v nizkoogljicno družbo, ob še sprejemljivi uvozni odvisnosti in energetske varnosti kar sta tudi ključni nalogi ukrepov, ki jih predvideva NEPN. Ne sme se dopustiti, da se zaradi zamude pri uvajanju s prehodom na nizkoogljicna in ogljično nevtralna goriva, kot so vodik, sintetični plin in biogoriva ter posledic izstopa iz premoga stopnja samooskrbe z električno energijo in energetske varnosti Slovenije radikalno zmanjšata, saj bodo s tem lahko ogroženi cilji Strategiji nadrejenega NEPN. Kot merilo je zato upravičena postavitev končne oziroma ciljne dopustne mejne količine emitiranih TGP, ki je razpoložljiva na lokacij. Gospodarskim družbam je treba dopustiti, da zmanjšanje emisij oziroma časovno razporeditev koriščenja dopustne mejne količine TGP izvedejo na ekonomsko in časovno najbolj sprejemljiv način tako z zornega kota opustitve rabe premoga, kot njegove nadomestitve z nizkoogljicnimi in ogljično nevtralnimi biogorivi.

[...]

Ambiciozni in Finančno vzdržni scenarij dopuščata možnost pravočasne premostitve izpada proizvodnje električne energije zaradi prenehanja rabe lignita z izgradnjo plinsko-parnih enot na sami lokaciji, možnostjo nadomestitve proizvodnje na osnovi rabe obnovljivih in/ali nizkoogljicnih virov energije tako na kraju samem, kot na drugih lokacijah, spodbujata tudi proizvodnjo čiste energije, zlasti na področju proizvodnje in shranjevanja vodika ter maksimiranje potenciala OVE, kot sta sončna energija in biomasa, kar predstavlja določeno prednost v primerjavi s Fleksibilnim scenarijem. Ta in pa Finančno vzdržni načrtujeta še ukrepe na področju spodbujanja rabe OVE v prometu, podporo zeleni osebni mobilnosti in izboljšano povezanost z Avstrijo. Fleksibilni scenarij glede na časovno oddaljenost ukinitve rabe lignita nudi dovolj časa za razvoj alternativnih ogljično nevtralnih goriv za zagotovitev ustreznih nadomestnih virov/tehnologij za proizvodnjo električne energije in s tem zmanjšanje odvisnosti od uvoza.”

Pri vrednotenju scenarijev po podcilju 1.1 se ne vrednoti vpliv na zanesljivost oskrbe ter samooskrbo z električno energijo, zato je potrebno dele besedila črtati ter v kolikor so ti dejavniki bili upoštevani pri vrednotenju scenarijev, to popraviti.

4. Ustrezna presoja oz. izključitev omilitvenega ukrepa OU7 (SAŠA regija)

Osnutek Okoljskega poročila ocenjuje scenarij 3 za SAŠA regijo (2042) kot sprejemljiv po okoljskem podcilju 1.1. z izvedbo omilitvenih ukrepov, pri čemer se kot omilitveni ukrep navaja "ustrezen obseg proizvodnje za zagotavljanje energetske varnosti z rabo ogljično nevtralnih biogoriv." (str. 260 (OU 7)). Omilitveni ukrep je hipotetične narave, njegova realna izvedljivost in skladnost s cilji osnutka Dolgoročne podnebne strategije pa npreverjena in vprašljiva, saj natančnejše informacije o izvajanju tega omilitvenega ukrepa niso podane. Za kakršnokoli nadaljnje vrednotenje ustreznosti predlaganega omilitvenega ukrepa bi bilo potrebno pripraviti vsaj kvantitativne simulacije skladnosti s ostalimi strateškimi dokumenti in veljavnimi dovoljenji.

Naveden omilitveni ukrep ni skladen z okoljevarstvenim dovoljenjem za Termoelektrarno Šoštanj (okoljevarstveno dovoljenje št. 35407-95/2006, spremenjeno z odločbami št: 35406-1/2016, 35406-73/2015, 35407-12/2016), ki omogoča zgolj sežig premoga (velenjskega lignita) v bloku 6. Izvajanje tega omilitvenega ukrepa je tudi z vidika tehnologije vprašljivo, saj je kotel šestega bloka TEŠ dimenzioniran zgolj za souporabo kvalitetnih premogov do 8 % količine, kar je predstavljeno tudi v [Recenziji Poročila o vplivih na okolje za sosežig v TE Šoštanj](#) (objavljena 15.12.2020 na spletni strani Občine Šoštanj), kar pomeni, da je potrebno preveriti možnosti za (so)sežig biogoriv. Pripravljaev CPVO ni preveril ali je omilitveni ukrep na podlagi zgoraj zapisanih podatkov sploh realen, niti količino potrebnih biogoriv za ustrezno izvedbo omilitvenega ukrepa. Brez teh informacij pa ni možno podati omilitvenega ukrepa. V kolikor bodo dodane nove zbrane informacije, ki bodo pokazale, da ni možna souporaba biogoriv, je potrebno omilitveni ukrep črtati, s tem pa tudi spremeniti oceno tretjega scenarija za SAŠA regijo pri podcilju 1.1. iz C v D.

Omilitven ukrep za doseganje cilja blaženja podnebnih sprememb (OU 7) omogoča rabo lesne biomase za proizvodnjo električne energije v TEŠ in lahko vodi v neskladje z omilitvenim ukrepom za prilagajanje na podnebne spremembe (OU 9). Slednji (OU 9) namreč pri rabi lesne biomase zahteva upoštevanje prilagajanja gozdov na pričakovane podnebne spremembe za zagotavljanje lesne zaloge, prirastka in ponorov ogljika ter zagotavljanje varovalnih funkcij gozdov. Že sama Nacionalna strategija za izhod iz premoga predvideva rabo lesa v sistemih daljinskega ogrevanja in skozi spodbujanje lesne verige in lesno-predelovalne industrije, pri čemer se ob dodatni rabi lesne biomase pri proizvodnji električne energije v TEŠ medsebojna neskladnost navedenih omilitvenih ukrepov še poveča.

Izvajanje omilitvenega ukrepa OU7 lahko onemogoči tudi izpolnjevanje podnebnih ciljev kot so zapisani v [osnutku Dolgoročne podnebne strategije Slovenije do leta 2050](#), ki za dosego dolgoročnega cilja podnebne nevtralnosti do leta 2050 predvideva pomembno vlogo ponorov.

Ponori bi naj k cilju podnebne nevtralnosti prispevali 10 - 20 %, pri čemer imajo pomembno vlogo slovenski gozdovi. Glede na to, da so se od leta 2005 ponori znižali za 103,5 % (Osnutek okoljskega poročila, str. 28) in da trenutno LULUCF sektor predstavlja vir emisij, cilj do leta 2030, ki predvideva, da LULUCF sektor ne bo vir emisij, bi povečane potrebe po lesni biomasi po letu 2030 lahko vplivale na doseganje cilja podnebne nevtralnosti. Ambiciozni scenarij iz osnutka podnebne strategije z dodatnimi ukrepi (DUA) predvideva med leti 2030 - 2050 zmanjšan posek zaradi strožjih podnebnih ciljev, hkrati pa ne upošteva vpliva, ki bi ga na ponore lahko imele ujme večjih razsežnosti, kot posledic podnebnih sprememb, ki so seveda verjetne (vir: [Povzetek analize scenarijev za odločanje o Dolgoročni podnebni strategiji Slovenije do leta 2050](#), IJS).

Z novo evropsko uredbo o vključitvi emisij toplogrednih plinov in odvzemov zaradi rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva v okvir podnebne in energetske politike do leta 2030 (Uredba 2018/841, v nadaljevanju uredba LULUCF) se bodo spremembe pri upravljanju gozdov ali rabe lesa 'beležile' glede na predvideno raven emisij in ponorov v gozdovih (t.i. Forest reference level, FLR). Tako bo dodatna raba lesa za energetske namene morda zmanjšala emisije v sektorju ETS ali sektorjih, ki niso vključeni v evropsko shemo trgovanja z emisijami, vendar bo v sektorju LULUCF povzročila primanjkljaj, če bodo s tem povzročene emisije nad FLR.

Prenovljena direktiva o spodbujanju rabe energije iz obnovljivih virov energije (Direktiva 2018/2001, v nadaljevanju REDII), ki mora biti v nacionalno zakonodajo držav članic prenešana do junija 2021, uvaja nove kriterije za trajnostna biogoriva, ki se uporabljajo v večjih napravah za ogrevanje in/ali hlajenje ali proizvodnjo električne energije (20 MW ali več). Te kriterije je treba upoštevati pri oceni ustreznosti omilitvenega ukrepa OU7. Relevantni členi direktive REDII so: 29(3), 29(4) in 29(5), ki opredeljujejo, kje se trajnostna biogoriva ne pridobivajo, 29(6), ki opredeljuje merila za zmanjšanje tveganj za pridobivanje gozdne biomase na netrajnostni način, 29(7), ki povezuje REDII in uredbo LULUCF in člen 29(10), ki opredeljuje prihranke TGP iz uporabe biomasnih goriv.

Študije opozarjajo, da ima lahko povečana raba lesne biomase za energetske namene bistvene negativne vplive na druge funkcije gozdov - biodiverzitetu, varstvo voda in tal, blaženje podnebnih sprememb. V primeru, da gre za uvoz lesne biomase, se ti negativni vplivi kažejo v državah izvoznicah. Raba lesne biomase pa ima tudi vprašljive pozitivne posledice na blaženje podnebnih sprememb: Raba biomase zmanjšuje količino ogljika, ki ga zadržuje gozd, procesiranje biomase, njen transport in sežig pa povzročajo emisije. Nejasno je, ali bodo lahko emisije, ki so povzročene s sežigom biomase, kadarkoli izničene z rastjo gozdov v prihodnje, je pa jasno, da je v potrebnem časovnem okviru za doseganje ciljev blaženja podnebnih sprememb to skoraj nemogoče, za kar obstajajo trije razlogi: raba lesne biomase zmanjšuje ponore, potencial za dodatno lesno biomaso je omejen, povečana raba biomase lahko povzroči indirektno emisije iz rabe zemljišč. (Fern: [Burning trees for energy is no solution to climate change](#)). Za preprečitev negativnih posledic rabe lesne biomase na biodiverzitetu in podnebne spremembe mora biti raba gozdne biomase za energetske namene skrbno načrtovana in

skladna s trajnostnimi kriteriji iz direktive REDII in novimi 2030 in 2050 podnebnimi cilji, na kar opozarja tudi Evropska komisija v novi [študiji The use of woody biomass for energy production in the EU](#).

Pri ocenjevanju vplivov rabe lesne biomase za energetske namene je treba upoštevati tudi Sporočilo Evropske komisije Okrepitev ukrepov EU za zaščito in obnovo svetovnih gozdov (2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52019DC0352>).

Upoštevajoč okoljevarstveno dovoljenje in tehnološko neustreznost TEŠ za (so)sežig biogoriv, medsebojno neskladnost omilitvenega ukrepa OU7 z omilitvenim ukrepom OU9, ter neskladje OU 7 z vlogo ponorov pri doseganju dolgoročnih podnebnih ciljev RS do leta 2050, zahtevamo, da pripravljavec okoljskega poročila omilitveni ukrep OU 7 dodatno pojasni in presodi njegove okoljske vplive. V kolikor se OU7 ne ovrednoti natančneje ali pa se izkaže kot neizvedljiv ali neustrezen, pozivamo, da se OU 7 izključi iz okoljskega poročila ter temu prilagodi ocena scenarija 3 za SAŠA regijo.

Živa Kavka Gobbo, predsednica
Focus, društvo za sonaraven razvoj

Nina Štros, direktorica
Društvo Prihodnost, zastopnik Greenpeace CEE v Sloveniji

Gaja Brecej, direktorica
Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj

